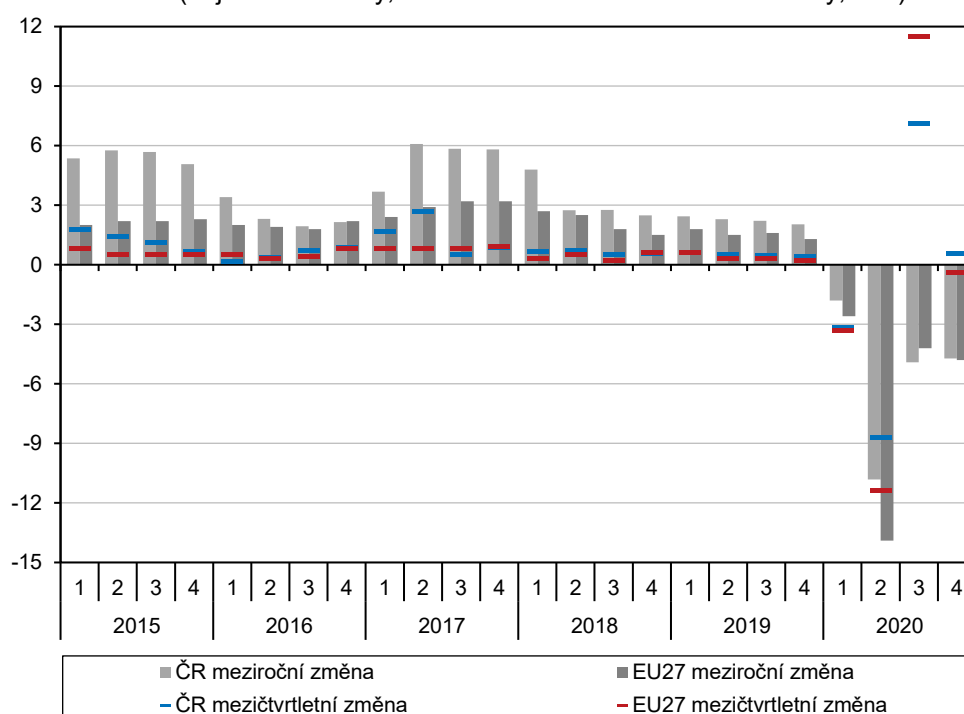

2. Souhrnná výkonnost

V roce 2020 se rekordně propadl hrubý domácí produkt.

Rok 2020 byl pro českou ekonomiku nejhorším za dobu samostatné existence státu. Hrubý domácí produkt (HDP) se loni reálně snížil o 5,6 %¹, což překonalo i hluboký propad v krizovém roce 2009. Pokles se dotkl všech složek HDP. Hluboce se propadla investiční aktivita a rovněž spotřeba domácností. Zejména reakce domácích i zahraničních podniků na jarní vlnu nákazy covid-19 postihla bilanci zahraničního obchodu. Ani mohutné zlepšení bilance v druhé polovině roku výpadek nevykompenzovalo, a tak zahraniční poptávka negativně ovlivňovala i celoroční výsledek. Narostla pouze spotřeba vládních institucí. V samotném 4. čtvrtletí se zčásti projevila nová vlna opatření proti šíření nákazy. Ta ale mířila především na obchod a služby. Průmysl na rozdíl od jarního období nepřerušil provoz, což napomohlo k výraznému zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím. Zejména vliv zahraniční poptávky tak ve 4. čtvrtletí napomohl mezičtvrtletnímu zvýšení HDP o 0,6 %. Meziroční propad se zmírnil na 4,7 %.

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Také evropské ekonomiky byly postiženy opatřeními proti šíření koronaviru.

Druhá vlna nákazy a následná opatření zasáhly ve 4. čtvrtletí většinu zemí EU, takže hrubý domácí produkt v EU mezičtvrtletně klesl o 0,4 %². Většina ekonomik EU ale zaznamenala nárůst oproti 3. čtvrtletí – nejvíce Rumunsko (5,3 %), Chorvatsko (2,7 %) a Estonsko (2,1 %), mírný přírůstek kromě Česka vykázalo třeba Německo (0,3 %) a Slovensko (0,2 %). Agregovaný výsledek za celou Unii negativně ovlivnil propad v některých velkých ekonomikách – Itálii (-2,0 %) a Francii (-1,4 %). Nejvíce HDP mezičtvrtletně klesl v Rakousku (-4,3 %). Meziroční propad HDP v Evropské unii se prohloubil na -4,8 %. Podle dostupných dat meziročního přírůstku dosáhlo jen Lucembursko³ (1,4 %). Nejhlubší propad zažívaly Španělsko (-9,1 %), Rakousko (-7,8 %) a Chorvatsko (-7,1 %).

¹ Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje jsou platné k 2. 3. 2021.

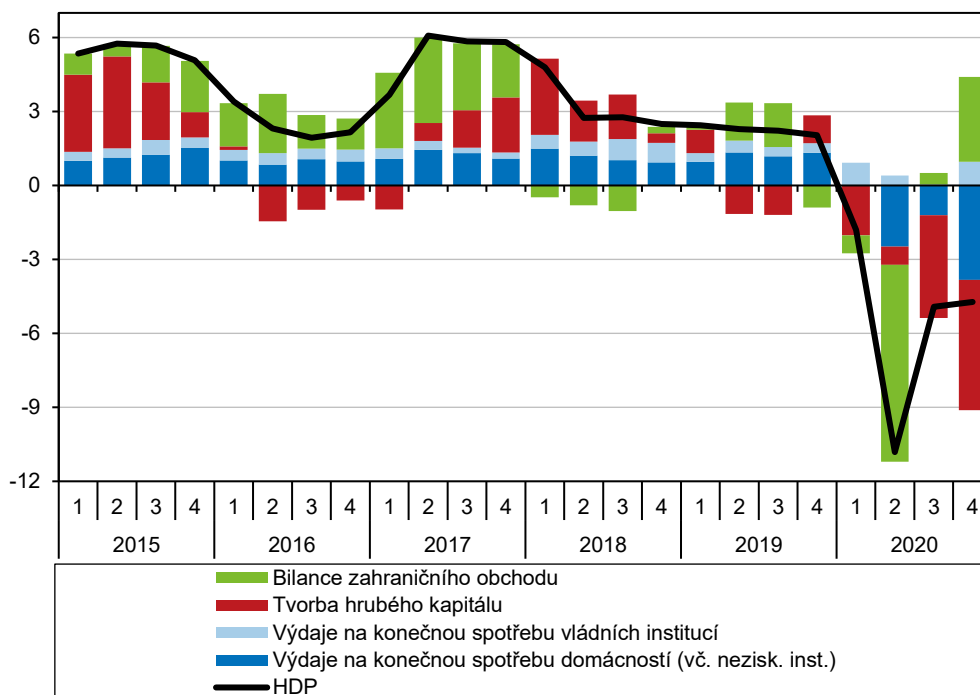
² Nedostupná data za Bulharsko, Irsko, Maltu, Portugalsko a Řecko.

³ Ačkoli výsledek nebyl v době vydání dostupný, meziroční přírůstek si ve 4. čtvrtletí pravděpodobně udrželo také Irsko. Zde ve 3. čtvrtletí HDP mezičtvrtletně vzrostl o 11,1 % a meziročně o 8,1 %.

Objem vyplacených mezd a platů se loni snížil.

Celkový ekonomický pokles zasáhl i trh práce. Za celý rok 2020 poklesl objem vyplacených mezd a platů o 0,4 % při současném poklesu celkové zaměstnanosti o 1,5 %⁴. Vzhledem k výraznému růstu cenové hladiny byl reálný propad kupní síly výdělků ještě výraznější (–3,1 %⁵). Pokles celkového objemu vyplacených prostředků byl nejvíce ovlivněn propadem objemu vyplacených mezd a platů ve zpracovatelském průmyslu (–4,3 %) a v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (–6,2 %). Mzdy a platy klesly také u ostatních činností (–4,4 %) a profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (–4,3 %). S výjimkou ostatních činností byl u zmíněných odvětví pokles způsoben i výrazným snížením zaměstnanosti. Loni naopak výrazně vzrostl objem vyplacených prostředků v činnostech v oblasti nemovitostí (13,9 %), informačních a komunikačních činnostech (8,1 %) a odvětvích s dominancí sektoru vládních institucí⁶ (7,2 %). V samotném 4. čtvrtletí objem vyplacených mezd a platů meziročně poklesl o 0,4 % (při snížení zaměstnanosti o 1,9 %). Nejhlubší propad vykázaly obchod, doprava, ubytování a pohostinství (–10,5 %), ostatní činnosti (–6,7 %) a profesní, vědecké technické a administrativní činnosti (–4,1 %), tedy odvětví často přímo zasažená nuceným omezením provozu. Meziroční pokles mezd a platů ve zpracovatelském průmyslu se zmírnil na 1,4 %. Výrazný nárůst vyplacených prostředků byl ve 4. čtvrtletí zaznamenán v činnostech v oblasti nemovitostí (16,5 %), informačních a komunikačních činnostech (8,3 %) a odvětvích s dominancí sektoru vládních institucí (8,4 %).

Graf č. 2 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

Zdroj: ČSÚ
*po vyloučení dovozu pro konečné užití

Vzhledem k omezením prudce klesla spotřeba domácností, především u služeb a trvanlivých statků.

Výdaje na spotřebu loni klesly o 2,8 %, poprvé od roku 2012. Restrikcemi byla ovlivněna především spotřeba domácností, která se rekordně propadla (–5,2 %) a celkový růst HDP srazila o 1,9 p. b.⁷ Naopak celková situace vedla k nárůstu spotřeby vládních institucí o 2,9 %. K růstu HDP to přidalo 0,6 p. b. V samotném 4. čtvrtletí se meziroční

⁴ Zaměstnanost v pojetí národních účtů (osoby), údaj je sezónně očištěn.
⁵ Do reálného vyjádření převedeno s pomocí deflátoru spotřeby domácností.
⁶ Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.
⁷ Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

propad spotřeby prohloubil na 4,3 %. Z toho se hloubka meziročního propadu spotřeby domácností přiblížila úrovni ze 2. čtvrtletí (-8,3 %). Vládní spotřeba naopak vzrostla o 4,9 %. Mezičtvrtletně celková spotřeba klesla o 1,1 %. Z toho se výdaje domácností snížily o 4,2 %, zatímco vládní spotřeba oproti 3. kvartálu narostla o 5,5 %. Členění spotřeby podle trvanlivosti dokládá, že hluboký meziroční propad ve 4. čtvrtletí postihl zejména spotřebu trvanlivých statků⁸ (střednědobá spotřeba klesla o 29,1 % a dlouhodobá o 7,6 %) a služeb (-14,8 %). Spotřeba netrvanlivých statků, která z velké části zahrnuje nezbytné zboží, klesla o 3,2 %. Za celý rok se spotřeba služeb propadla o 11,1 % a zboží střednědobé spotřeby o 18,7 %. O 5,5 % klesly výdaje na zboží dlouhodobé spotřeby a jen mírně se snížila spotřeba netrvanlivého zboží (-0,8 %).

Investiční aktivitu omezily domácnosti i podniky.

Investiční aktivita byla všeobecným ekonomickým propadem také postižena. Zejména ve druhé polovině roku se ukázalo, že dynamika kapitálových výdajů na zotavení ekonomiky nereagovala. Celkově se loni výdaje na tvorbu hrubého kapitálu propadly o 12,6 % a k poklesu HDP přispěly 3,1 p. b. Z toho výdaje na hrubý fixní kapitál (investice) klesly o 8,5 %. Investice se meziročně propadaly po celý rok a ve 4. čtvrtletí se jejich pokles dále prohloubil na -12,3 %. Oproti 3. kvartálu se investice snížily o 0,3 %. Věcné členění tvorby hrubého fixního kapitálu⁹ ukazuje, že se loni propadly téměř všechny druhy investic. Nejvíce poklesly výdaje na dopravní prostředky a zařízení (-18,0 %) a ICT a ostatní stroje a zařízení (-14,2 %), což jsou oboje domény sektoru nefinančních podniků. Po šesti letech růstu se výrazně propadly také především domácnostmi financované investice do obydlí (-6,4 %). Oproti tomu byl díky pokračujícím infrastrukturním projektům pokles výdajů na ostatní budovy a stavby slabší (-2,4 %). Investice do produktů duševního vlastnictví také klesly poprvé od roku 2013 (-4,7 %). Ve 4. čtvrtletí se prohloubil meziroční propad investic do ICT a ostatních strojů a zařízení (-21,9 %), do obydlí (-12,8 %) i ostatních budov a staveb (-6,9 %). Hluboký zůstal pokles investic do dopravních prostředků a zařízení (-15,5 %) a blízko úrovní předchozího roku se vrátily investice do produktů duševního vlastnictví (-0,9 %).

Zahraniční obchod ve druhé polovině roku doháněl jarní ztráty.

Export zboží a služeb se loni poprvé od roku 2009 reálně propadl, a to o 6,0 %. Mírně hlubší byl pokles dovozu (-6,1 %). Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami dosáhla loni přebytku 390,5 mld. korun¹⁰ a kladné saldo se navíc zlepšilo o 42,3 mld., nejvíce od roku 2016. Bilanci v běžných cenách ale silně napomohl propad cen ropy. Zlepšení lze přičíst výhradně obchodu se zbožím (+43,4 mld. korun), v případě služeb se přebytek meziročně snížil o 1,1 mld. Výrazný pokles přebytku ze 2. čtvrtletí se dařilo dohánět v 2. polovině roku. V samotném 4. čtvrtletí dosáhl přebytek 145,5 mld. korun a meziročně se zvýšil o 69,3 mld. Z toho přebytek obchodu se zbožím narostl o 73,2 mld. Přebytek obchodu se službami klesl o 3,9 mld.

Loni se propadla HPH ve většině odvětví.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) se loni reálně snížila o 5,5 %. Obdobně jako u HDP jde za dobu existence samostatné ČR o největší zaznamenaný propad. Pokles byl všeobecný a vyhnul se mu jen zlomek odvětví – zemědělství (nárůst HPH o 4,8 %), informační a komunikační činnosti (+1,6 %) a odvětví s převahou sektoru vládních institucí (+0,9 %). K propadu HPH nejvíce přispělo uskupení odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství (HPH se zde snížila o 11,8 %) a dále zpracovatelský průmysl (-6,9 %). Hluboce klesla HPH ostatních činností, které zahrnují i poskytování osobních služeb, jako jsou kadeřnictví a kosmetické služby (-12,1 %). Propad ekonomiky zasáhl také tržní služby, jako jsou profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (-9,3 %) nebo peněžnictví a pojišťovnictví (-2,8 %). Snížila se HPH činností v oblasti nemovitostí (-3,1 %) a druhý rok v řadě pokles zaznamenalo i stavebnictví (-3,4 %).

⁸ Údaje o spotřebě dle trvanlivosti jsou v domácím pojetí a bez sezónního očištění.

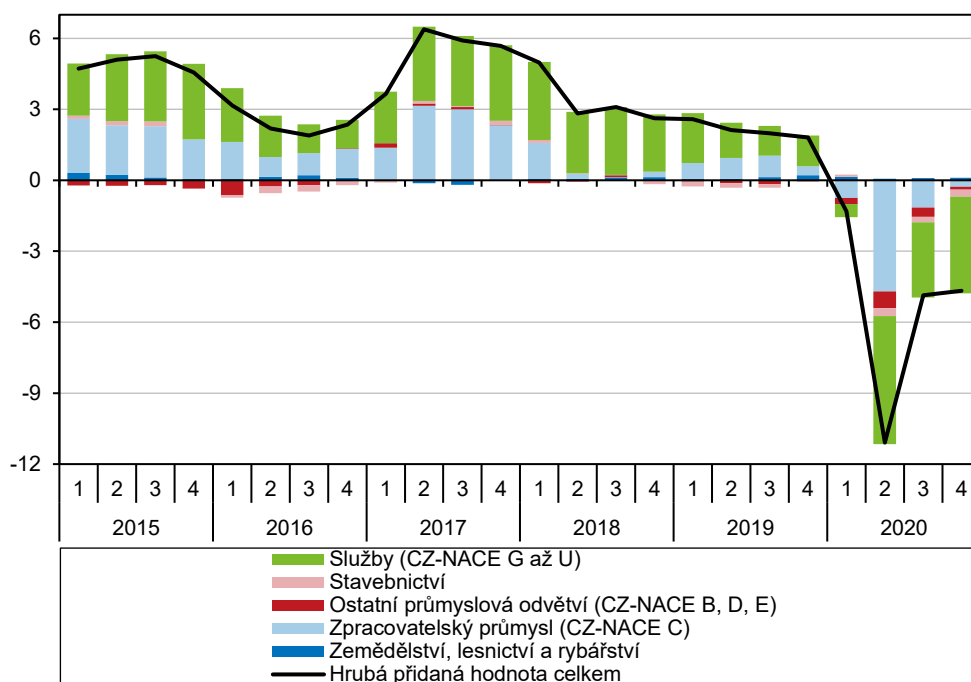
⁹ Data o věcném členění tvorby hrubého fixního kapitálu nejsou sezónně očištěna.

¹⁰ Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).

Ve 4. čtvrtletí propad postihl zejména služby.

V samotném 4. čtvrtletí se HPH meziročně snížila o 4,7 %. Nová vlna opatření zasáhla především odvětví služeb – nejvíce ostatní činnosti (–20,9 %), uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (–14,7 %) a profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (–12,8 %). Prohloubil se meziroční pokles HPH ve stavebnictví (–5,3 %). Naproti tomu se meziroční propad HPH ve zpracovatelském průmyslu zmírnil na 1,1 %. Meziroční navýšení HPH zaznamenaly zemědělství (5,0 %), veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (1,8 %) a informační a komunikační činnosti (1,5 %). Ve srovnání se 3. čtvrtletím se HPH zvýšila o 0,5 %. Přiřít to lze zejména pokračujícímu oživení zpracovatelského průmyslu (2,3 %) i části služeb – profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (2,4 %), peněžnictví a pojišťovnictví (3,5 %) nebo informačních a komunikačních činností (2,2 %). To převážilo i mezičtvrtletní propad ostatních činností o 13,9 %, uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství o 6,6 % a stavebnictví o 1,2 %.

Graf č. 3 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

